

In de olie: Shell als voorbeeld van banale petrocultuur in Nederland

Abstract:

In de ecokritiek is er steeds meer aandacht voor hoe ons onvermogen om tijdig afscheid te nemen van fossiele brandstoffen niet alleen samenhangt met het levensgemak dat aardgas en benzine ons bezorgen, maar ook met onze diepe emotionele gehechtheid aan de merken en waar ze voor staan. In één woord: 'petrocultuur'. In Nederland is die gehechtheid van een heel bijzondere orde omdat petrocultuur in dit land op intense wijze verweven is geraakt met allerlei vormen van 'banaal nationalisme'. Michael Billig introduceerde die term in 1995 om erop te wijzen dat nationale symbolen en uitingen van nationaal denken zo alomtegenwoordig zijn dat we ze niet eens meer opmerken. In het logo en de naam van Royal Dutch Shell en de volstrekte verankering van vertegenwoordigers en praktijken van dit bedrijf in de Nederlandse samenleving komen deze twee begrippen samen: Banale petrocultuur.

In mijn lezing analyseer ik deze diepe band van land en bedrijf aan de hand van vier casestudies: de betrokkenheid van Shell bij de naoorlogse Nederlandse walvisvaart, de *Shell Journaal* boekjes die tussen 1961-1993 als eindejaarsgeschenk aan relaties werden gestuurd en die vaak de natuur in Nederland als onderwerp hadden, 'de Koninklijke' in het werk van schrijver Gerrit Krol en Shell als motief in memoirs en op cv's van belangrijke Nederlandse politici (van Bolkestein tot Kaag). Samen schetsen ze een beeld van een land waarin een fossiel bedrijf niet alleen decennialang als staatsdragend gold in de economie, maar dat tegelijk een kweekschool was voor politici met landelijke ambities en op vernuftige wijze elite en natie met elkaar verknoopte